

16
התורה

התורה והמצוה אשר כתבתי // הרב נעם לזוי

מסופר לנו בסוף פרשת משפטים (שמות כג, יב:יח):

ויאמר ה' אל משה, עלה אלי ההרה והיה שם, ואתנה לך את לוחות האבן והתורה והמצווה אשר כתבתי להורותם... ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה.

ובפרשתנו, בסוף אותם ארבעים יום, מסופר על נתינת הלוחות (שמות לא, יח):

ויתן אל משה ככלותו לדבר אתו בהר סיני שני לוחות העדות, לוחות אבן כתובים באצבע א-להים.

כוונת הביטויים 'והתורה' ו'המצוה' איננה ברורה. בנוסף, יש לעמוד על פירוש המילה 'כתבתי' בלשון עבר, שהרי עוד לא נכתבה התורה! על אף שכבר פרו חז"ל ומפרשי התורה בדרכים שונות, ננסה להציע פירוש חדש, מתוך התבוננות בנושאים שלמד משה רבינו בארבעים הימים הללו.

בעצם, בארבעים הימים הללו, הקב"ה לימד את משה שני מושגים יסודיים: קדושת מקום וקדושת זמן. פרשיות תרומה, תצוה, ותחילת פרשת כי תשא (עד סוף הפרשייה, שבה נבחר בצלאל לבצע את מלאכת המשכן) עוסקים בעשיית מקום קדוש. כתיב (שמות כה, ח): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". וכתב רש"י 'ועשו לשמי בית קדושה'. ואילו הפרשייה האחרונה שלומד משה לפני ירידתו מן ההר עוסקת בזמן קדוש, כדכתיב (שמות לא, יד-טו):

ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם... ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קדש לה' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת.

שתי הקדושות הללו מתבטאות גם בפן שלילי וגם בפן חיובי: מחללי מקום הקדוש ע"י כניסה שלא לפי ההנחיות או בלא ציווי, נענשים בעונשים חמורים. כהן שנכנס בלי בגדי כהונה 'ישא עון וימות' (עי' שמות כה, מג). גם נדב ואביהוא שנכנסו ללא ציווי נענשו במיתה. ואכן לפי המדרש מיתתם כבר נרמזת למשה בפסוק (שמות כט, מג): "ונועדתי שמה לבני ישראל, ונקדש בכבודי". ודרשו חז"ל (הובא ברש"י שם) "אל תקרי 'בְּכָבוֹדִי' אלא 'בְּכָבוֹדִי' - במכובדים שלי. כאן רמז לו מיתת בני אהרון ביום הקמתו וזהו שאמר משה 'הוא אשר דבר ה' לאמר בקרובי אקדש'..." וכמו כן, מחללי קדושת הזמן של שבת נענשים בחומרה (שמות לא, יד-טו): "... מחלליה מות יומת כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש היא מקרב עמיה... כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת".

אבל לשתי הקדושות הללו יש גם פן חיובי, בכך שהן מיוחדות רק לעם ישראל. ביחס למשכן נכתב (שמות כט, מד-מה): "וקדשתי את אוהל מועד ואת המזבח ואת אהרן ואת בניו אקדש לכהן לי. ושכנתי בתוך בני ישראל והייתי להם לא-להים". היינו, עשיית המשכן - מקום הקודש - מאפשרת להשכין שכינה בתוך בני ישראל - זכות שאין לשום אומה אחרת! וכן על השבת (שמות לא, יז-יח): "לעשות את השבת לדרתם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם...". היינו ששמירת השבת - קדושת זמן השבת - היא כורתת ברית בין ה' ובנינו - רק איתנו כורת ה' את הברית הזאת!

ויש כאן נקודה נוספת: שתי הקדושות מלמדות את עם ישראל על הקשר המיוחד בינינו ובין ה'. ביחס למשכן כתוב (שמות כט, מו): "וידיעו כי אני ה' אלהיהם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לשכני בתוכם, אני ה' א-להיהם". הקב"ה בחר בנו מכל העמים להיות העם שבו ישכין שכנינו, ולשם כך הוציאנו ממצרים. וכן על השבת נאמר (שמות לא, יג): "אך את שבתותי תשמורו, כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדשכם". הקב"ה הפריש וקידש אותנו משאר האומות, ונתן לנו את אות וברית השבת, כדי ללמדנו שיש לנו אחריות להיות האומה המייצגת את ה' בעולם. וכן רק אנחנו שובתים בשבת להידמות לה' ששבת מכל מלאכתו ביום השביעי.

בפרשת המן, כאשר אנשים יצאו ללקוט ביום שבת, מוכיח ה' את משה (שמות טז, כח): "עד אנה מאנתם לשמור מצוותי ותורותי". ומסביר הרש"י הירש: "כי כל המחלל את השבת מכריז ואומר כי הוא ממאן לשמור את מצוות ה' ואת תורותיו. השבת במיוחד גם "מצווה" וגם "תורה" - [היינו] מצווה בעלת משמעות סימבולית. חוקת השבת יש בה מצוות עשה ולא תעשה (מצווה), והם באות להמחיש דבר אמת ולהחדירו לרוחו ולנפשו של אדם (תורה)".

א"כ, אפשר לומר שמצוות עשיית המשכן - מקום קדוש, ושמירת השבת - זמן קדוש, הם "המצווה" שלימד ה' את משה בהר סיני, והלקחים - לדעת שה' בחר להשכין שכנינו דוקא בינינו, ולדעת שה' קידש דוקא אותנו עם ברית מיוחדת לייצג אותו בעולם - הם "התורה" שלימד הקב"ה את משה בהר סיני. נשאר לנו רק לפרש את הביטוי "אשר כתבתי" בלשון עבר. רבינו בחיי מסביר כך: "פירוש - קודם שנברא העולם, שהרי התורה היית כתובה לפני באש שחורה על גבי אש לבנה". והנה מובא במדרש (בראשית רבה א, ד):

ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי שמואל בר ר' יצחק אמרו, מחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר. משל למלך שהיה לנשוי למטרונה אחת ולא היה לו בן. פעם נמצא המלך עובר בשוק ואומר טלו מילנין וקלמין זו לבני והיו הכל אומרים, בן אין לו והוא אומר טלו מילנין וקלמין זו לבני... אילולי שצפה המלך שהוא עתיד להעמיד ממנה בן לא היה אומר טלו מילנין וקלמין זו לבני. כך אילולי שצפה הקב"ה שאחר כ"ו דורות ישראל עתידין לקבל את התורה לא היה כותב בתורה "צו את בני ישראל" "דבר אל בני ישראל".

לאור הנ"ל נראה לפרש את הפסוק כך: [ואתנה לך את לוחות האבן] והתורה והמצווה - היינו קדושת מקום - מצות המשכן, וקדושת זמן - מצוות השבת, ששתיהן מלמדות על הקשר המיוחד בינינו לבין הקב"ה, "אשר כתבתי" - כבר לפני בריאת העולם כתבתי בתורה אש שחורה על גבי אש לבנה על הקשר המהותי בין ה' ובנינו.

פרשתנו נפתחת בציווי על בני ישראל לנתינת מחצית השקל (שמות ל, יב):

כִּי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַפְּקֻדִיהֶם וְנָתַנּוּ אִישׁ כֶּפֶר נַפְשׁוֹ לַה' בַּפְּקֻד אֹתָם וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפְּקֻד אֹתָם:

התורה מקשרת בין מפקד עם ישראל ובין נתינת מחצית השקל. מטרת מחצית השקל הינה "לכפר" על עם ישראל בזמן ספירתם ובכך לא יהיה בהם נגף.

יש לשאול שתי שאלות מרכזיות: הראשונה היא - מה הקשר בין אי קיום מצוות מחצית השקל בעת המפקד ובין הגעת מגיפה, כלומר מדוע נגף היא תוצאה של אי נתינת מחצית השקל? והשאלה השנייה - מה היסוד בכלל להגעת מגיפה - מהם הסיבות בעקבותם מגיעה מגיפה?

רש"י במקום עונה על השאלה הראשונה: "ולא יהיה בהם נגף - שהמניין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם, כמו שמצינו בימי דוד".

רש"י נותן סיבה רוחנית, מכיוון שבמניין שולט עין הרע, כאשר ימנו את עם ישראל תגיע עליו מגפה. כלומר יש כח לעין הרע ששולט בעולם, ומי שלא ניזהר ממנו נפגע. רש"י מזכיר שם גם את המפקד בימי דוד - דוד שלח את יואב למנות את העם, וכתוצאה מכך היתה מגפה גדולה בעם.

רבינו בחיי מביא הסבר נוסף:

ועין הרע שולטת בעצם הדבר המדוד, וכן בעצם הדבר השקול והמנוני, ומטעם זה צותה התורה שלא ימנו ישראל לגלגלותם אלא בשקלים כדי שתהיה הברכה חלה עליהם ברבוי זרעם בנס נסתר, ושלא ישלוט בהם עין הרע השולטת בעצם הדבר המנוני, ומתוך שכל אחד ואחד מישראל יתן כופר נפשו מחצית השקל יודע מנינם בחשבון חצאי השקלים.

רבינו בחיי מסביר, כי בנוסף לעניין ההימנעות מעין הרע, כאשר עם ישראל יספר תסולק הברכה ונתינת הכסף נועדה על מנת להחיל בעם ישראל ברכה של ריבוי הזרע בצורה נסתרת.

ועוד יש לחזק פירוש זה, ע"פ הפסוק "וצדקה תציל ממות" (משלי י, ב; שם יא, ד), ומובן איך דווקא מצוות מחצית השקל מצילה ישראל מהנגף, שהרי על מצוות הצדקה הברכה שורה.

החזקוני מביא את פירושו של רש"י, אך מוסיף פירוש נוסף - "יש מפרשים ולא יהיה בהם נגף לא ינגפו לפני אויביהם. בפקד אתם בצאתם למלחמה". כלומר לפי פירוש זה סיבת המגיפה אינה סיבה רוחנית אלא סיבה מעשית ממש - אי נתינת מחצית השקל תגרום לבני ישראל לא להיות ערוכים בצורה מספיק טובה לקרב, מכיוון שלא ידעו את מניינם וכתוצאה מכך יהיו ניגפים לפני אויביהם.

המלבי"ם מביא שלוש תשובות לעניין: הראשונה כדברי רש"י והשנייה כתשובתו של רבינו בחיי, אך מביא עוד תירוץ נפלא נוסף ומאיר עיניים: כאשר עם ישראל מאוחדים יחדיו - זכות הרבים גדולה מאוד ומגינה על עם ישראל, אך כאשר מונים את עם ישראל - אז בית דין של מעלה מפרידים כל אחד בפני עצמו, ומחפשים את מעשיו של כל אחד ואחד, ואז ישלוט בהם הנגף. עצם נתינת מחצית השקל מחזירה את עם ישראל למצב של אגודה ואיחוד, שכל יחיד ויחיד מעם ישראל נחשב רק מחצית ולא דבר שלם, וצריך שיצטרף אחר עמו על מנת שיהפוך לדבר שלם.

הכלי יקר מוסיף, כי ספירת ישראל מעידה על חשיבות ישראל לפני ה', ונתינת הכסף נועדה על מנת לסתום את קיטרוג הגוים, שיאמרו - אנו עובדי עבודה זרה וגם הם עובדי עבודה זרה, ומדוע ה' מוחל וסולח לישראל ומתעלם מקיומנו בעולם? ולכך נצטוו ישראל לתת צדקה, על

מנת להימנע מקיטרוג זה של הגוים. אולי ניתן להבין שהעין הרע שהזכיר רש"י נובעת מעצם קיטרוג זה.

עכשיו יש להסביר על מה בכלל מגיפה מגיעה. על מנת להסביר זאת נצטרך להתבונן במגפות שקרו ולהבין למה הם קרו. יסודן מתחיל בפסוק בספר במדבר בפרשת בהעלותך (ה, ט):

וְאִתְּנָה אֶת הַלְוִיִּים נְתָנִים לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֹבֵד אֶת עֲבֹדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאֶהֱל מוֹעֵד וּלְכַפֵּר עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה בְּבָנֵי יִשְׂרָאֵל נֶגֶף בְּנִשְׁוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הַקֹּדֶשׁ:

אחת ממשימות הלוים במקדש, הינה למנוע ממי שלא אמור לעבוד במקדש להיכנס אליו ולפגוע בקדושתו. שמירה זו של הלוים מונעת נגף בעם ישראל, אם נתבונן במגפות שקרו בעם ישראל בעבר, נראה כי רוב מגפות אלו נבעו מחוסר זהירותם של עם ישראל במקדש:

המגפה הראשונה והמוכרת מכולם היא מגפת קורח ועדתו (במדבר יז, יב): "וַיִּשְׁחַח אֶהֱרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תוֹךְ הַקֶּהֱל וְהִנֵּה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת הַקֹּדֶשׁ וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם". קורח מערער על מעמדות עם ישראל ועל מעמד הכהונה בפרט, כתוצאה ממבחן המחנות נוצרה מגפה בעם, ומובן שחוסר הזהירות במקדש גרמה למגפה.

מגפה נוספת ארעה בימי שמואל הנביא (ש"א פרק ה). באחת המלחמות בין ישראל לפלישתים נלקח ארון ברית ה' ביד הפלישתים, ובמהרה התברר שהארון הוא זה שהביא על הפלישתים את המגפה. בעקבות זאת עבר הארון גם בין כל שאר ערי הפלישתים, ובכך הבינו שמה שגרם למגפה היה נטילת ארון הא-להים מידי ישראל, ומובן מאכן שהפלישתים (ושאר סרני פלישתים) לקו במגפה משום שלא נהגו כבוד בקודש.

המגפה השלישית היתה באנשי בית שמש. כאשר חזר הארון לישראל, שמחו אנשי בית שמש, אך למרות זאת הגיעה עליהם מגפה, ככתוב בספר שמואל (א' ו, ט): "וַיִּבֶן בְּאֲנָשֵׁי בֵּית שֹׁמֶשׁ כִּי רָאוּ בְּאֲרוֹן ה' וַיִּבֶן קְעָם שְׂבָעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלְפֵי אִישׁ וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם כִּי הִפָּה ה' בָּעָם מִפְּהַ גְדוֹלָה". ומדוע לקו אנשי בית שמש? במסכת סוטה (לה ע"א) מובאת מחלוקת בעניין בין רבי אבהו לבין רבי אלעזר, האם משום שלא ביטלו ממלאכתם או משום שדיברו בגנותו של הארון. ובמדרש רבה הוסיף לכתוב שלקו משום שסמכו על הנס ולא עשו שום פעולה מעשית על מנת להחזיר את הארון. ובכל אופן, מהסברים אלו מובן שלקו משום שלא נהגו כהוגן עם ארון ה'.

המגפה הרביעית היתה הדבר בימי דוד. ומסביר שם הרמב"ן כי הדבר הגיע משום שאיחרו ישראל בבניין בית המקדש. סיבה נוספת למגפת הדבר, מצאנו במסכת אבות (ה, ט) - "בארבעה פרקים הדבר מתרבה... מפני גזל מתנות עניים".

המגפה החמישית היא מגפה לעתיד לבוא, כמובא בזכריה (יד, יז-יח): "וַיְהִי אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֵת מִשְׁפַּחֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלְכָּה ה' צָבָאוֹת... תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה אֲשֶׁר יִגַּף ה' אֶת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לְחַג אֶת חַג הַסְּפֹת". נאמר בנבואה זו, שבאחרית הימים עם שלא יעלה להשתוות לפני ה' במקדש תהיה בו מגפה, וא"כ גם מגפה זו באה משום הנהגה של חוסר כבוד כלפי ה' במקדש.

נמצאנו למדים על מספר סיבות שונות למגפות - מניית עם ישראל, חוסר כבוד במקדש וגזל מתנות עניים.

בשנים האחרונות, עם ישראל והעולם כולו עובר התמודדות קשה עם מגפת הקורונה, ומגיפה זו רבים חללים הפילה. כולנו תפילה שמגפה זו תעלם כלא היתה.

יהי רצון שיבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן!

המכה. לאחר מכן מסביר בעל הכתב והקבלה, שלשון 'אצבע' כאן היא מלשון אחיזה בעונש, שלא היו מוכנים להודות שהקב"ה הביא מכה גדולה.

מתוך דבריו ניתן להסיק ש'אצבע א-להים' היא אחיזה שנושעת ע"י האלוקים. כלומר בלוחות הקב"ה עשה נס וגרם לאותיות לעמוד באויר, ובמכת הכינים הקב"ה "אחז בכנפות הארץ וניער אותם", כלומר - נתן עונש למצרים.

ג. נראה להציע דרך חדשה לביאור הביטוי 'אצבע א-להים'. הגמ' במסכת סנהדרין (טז ע"ב) לומדת מהפסוקים של מכת כינים כמה כוח יש לשדים:

ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע א-להים היא, אמר ר' אליעזר, מיכן שאין השד יכול לבראות בריה פחות מכשעורה. רב פפא אמר, האלהים, אפילו כגמלא נמי לא מצי ברי, האי מיכניף ליה והאי לא מיכניף ליה.

ופירש רש"י שם, שאין בכוח השד לאסוף חיות קטנות אלא רק חיות גדולות. אך בכוח הקב"ה לאסוף את גם חיות קטנות כמו שקרה במכת כינים.

אנחנו כבר בתוך חודש אדר ומתקרבם לפורים בו נקרא את מגילת אסתר. אחד השינויים הגדולים והמהותיים שמתוארים במגילת אסתר הוא מצבו של עם ישראל. כאשר המן מבקש מאחשוורוש להשמיד את היהודים, המן מעלה את הסיבה - "...לשנו עם אחד מפרד בין העמים בכל מדינות מלכותה ודתיהם שנות מקל-עם ואת דתיה המלה אינם עשים ולמלה אין שונה להניחם" (אסתר ג. ח).

לאחר שנגזרה הגזרה והיהודים שומעים על הגזרה ומתאבלים, אסתר אומרת למרדכי לנקוט במעשה (ד, טז-טז):

לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצאמו עלי ואלתלאכלו ואלתשתו שלשת ימים לילה ויום גם אני ונערתי אצום בן ובן אבוא אל המלה אשר לא כדת וכאשר אבדתי אבדתי: ויעבר מרדכי ויעש ככל אשר צוהה עליו אסתר:

"לך כנוס" - עם ישראל היה מפורד בין כל העמים, וכל אחד היה לעצמו ולא כלל, ועכשיו עליו לקום ולהתאסף ולהתאחד. העניין הזה של איחוד חוזר עוד מספר פעמים במגילה כגון (ב, טו-טז):

נקלהו היהודים בעריהם בכל מדינות המלה אחשוורוש לשלח יד במבוקשי רעתם... ונקלהו היהודים אשר בשושן גם ביום ארבעה עשר לחדש אדר... ושאר היהודים אשר במדינות המלה נקלהו ועמד על נפשם ונחם מאיביהם וחרוג בשליהם... והיהודים אשר בשושן נקלהו בשלושה עשר בו ובארבעה עשר בו... עשים את יום ארבעה עשר לחדש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלח מנות איש לרעהו:

התחילו כעם מפורד ומפוזר וסיימו כעם אחד מאוחד. מעשה כזה של איחוד של עם ישראל יכול לקרות רק ע"י הקב"ה, ולא על ידי מעשה שדים. כלומר, בשביל איחוד אמיתי של עם ישראל, צריך שהקב"ה יהיה במרכז ושאליו בני ישראל יכוונו את ליבם.

ישנו מדרש (פרקי דרבי אליעזר מת, טז) שכותב כך:

ר' ישמעאל אומר, חמשה אצבעות של יד ימינו של הב"ה כלם יסוד גאולות: אצבע קטנה - הראה לנו מה לעשות בתיבה, שנאמר וזה אשר תעשה אותה. אצבע שנייה לקטנה - בה הכה את מצרים, שנאמר ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע א-להים היא, וכמה לקו באצבע עשר. אצבע שלישית לקטנה - בה כתב את הלוחות, שנאמר לוחות אבן כתובים באצבע א-להים. אצבע רביעית שהיא שנייה

בפרשת כי תשא מתואר לנו על שבירת הלוחות הראשונים ע"י משה רבינו, ויש להבין מה היתה המיוחדות שלהם. התורה מגלה בפרשתנו כיצד נוצר הכתב שהיה בלוחות הראשונים (שמות לא, יח):

ויתן אל-משה פכלתו לדבר אמו סני שני לחת העדת לחת אבן כתבים באצבע א-להים:

ביטוי זה של אצבע א-להים מוזכר בפעם נוספת בהקשר אחר. כשהקב"ה הביא את מכת כינים על מצרים, החרטומים ניסו גם לעשות כינים אך ללא הצלחה (שמות ח, יג-טו):

ויעשו כן ויט אהרן את ידו במטהו ויך את עפר הארץ ויהי הפנם באדם ובבהמה כל עפר הארץ היה כינים בכל ארץ מצרים: ויעשו כן החרטומים בלטיהם להוציא את הפנים ולא יכלו ויהי הפנם באדם ובבהמה: ויאמרו החרטום אל פרעה אצבע אלקים הוא ויחזק לב פרעה ולא שמע אלהם כאשר דבר ה'.

מדוע התורה משתמשת באותו ביטוי גם במכת כינים וגם בצורת כתיבת האותיות שבלוחות? מה רצתה התורה לומר בכך?

א. רבי אליעזר אשכנזי מביא בספרו מעשי ה' (חלק מעשי תורה, פרק יד) את דברי הרמב"ם במורה נבוכים (ח"א פרק טו), שהחקיקה שהיתה על הלוחות הראשונים נעשתה ע"י הטבע, והעולם עצמו חקק על הלוחות את האותיות. אך יש ההולכים לפי שיטת אונקלוס שמשמע מדבריו שהחקיקה נעשתה ע"י כלי ברצון ה' (ללא בן אדם). ר' אליעזר אשכנזי מבאר שדוקא לפי שיטת הרמב"ם יש מעלה גדולה יותר בלוחות, שהטבע עצמו מעיד עליהם. והביא גם ראיה לדברי הרמב"ם, מכך שלוחות הברית נקראו גם 'לוחות העדות'. העדות שבלוחות היא שהטבע והעולם מודים שהקב"ה הוא זה שברא אותם. בהמשך כתב עוד ר"א אשכנזי שגם בדברי אונקלוס אפשר לפרש כהרמב"ם.

לדבריו מובן למה לגבי הלוחות כתוב 'אצבע א-להים'. אך יש להבין מדוע חרטומי מצרים אמרו 'אצבע א-להים' במכת כינים? מה משמעות הדברים שם? ר' אליעזר אשכנזי בפרשת וארא (מעשי מצרים פרק יב) מבאר, שהחרטומים טענו שהכינים הגיעו בדרך הטבע, כיון שאם הם היו מגיעים בצורה של כישוף, הם היו יכולים לגרש את הכינים בקלות. הביטוי של 'אצבע א-להים' הוא, שהם מודים שהטבע "הגיע בתזמון המושלם" לטובתו של משה וא-להיו, אך אינו מעיד על כוחו של הקב"ה. מה שהם לא הבינו, שזהו כוחו של הקב"ה ושאין יכולים לגבור מעליו.

היוצא מדבריו, הביטוי אצבע א-להים הכוונה היא לומר שזהו מעשה של הטבע והטבע מעיד שהקב"ה הוא בוראו. אנו צריכים לראות את הקב"ה גם בדברים הנראים לנו כטבע רגיל שביום יום.

ב. ר' יעקב מקלנבורג בספרו הכתב והקבלה, מפרש שמשמעות המילה 'אצבע' היא מלשון 'צבע', שהיא מלשון אחיזה, כמו שמצאנו שיש את החיה "צבוע" שאוחז בטרף שלו. האותיות בלוחות הברית היו עומדות באויר בנס, והיו אחוזות במקומותיהן באורח פלא. אם כן: 'אצבע' - אחיזה, א-להים - בצורה ניסית.

אך ממשיך ר' יעקב מקלנבורג וכותב, שעל דרך הפשט יש לומר שהכוונה היא שהלוחות נוצרו רק ע"י רצון ה' ולא על ידי אדם או מלאך.

לפי זה מובן למה בעניין של הלוחות מוזכר "אצבע א-להים", אך למה במכת כינים?

גם זאת מבאר ר' יעקב מקלנבורג בפרשת וארא (ח, טו). בתחילת דבריו הסביר, שאמרו החרטומים 'אצבע' ולא 'יד', כיון שרצו למעט את גודל

לבוהן - בה הראה למשה מה יתנו בני ישראל פדיון נפשם, שנאמר זה יתנו. הבוהן וכל היד כלה - עתיד הקב"ה להכות בהם את בני עשו שהם צריזו ואת בני ישמעאל שהם אויביו, שנאמר תרום ידך על צריך וכל אויבך יכרתו.

מדברי המדרש עולה שיש חמישה סוגי גאולות, וכל אצבע היא יסוד לגאולה. ה'זרת' - גאולה כללית של כל העולם, כלומר תיקון כל העולם כולו. ה'קמיצה' (שניה לזרת) - גאולה פיזית לעם ישראל, יציאה ממצרים וכניסה לארץ ישראל. ה'אצבע' (רביעית לזרת ושניה לבוהן) - גאולה רוחנית של עם ישראל, כשעם ישראל מקבל עליו את מצוות ה'. ה'בוהן' וכל היד כולה - הגאולה השלמה (במהרה בימינו אמן).

אם כן, יש לבין מה היסוד שיוצא מהאצבע השלישית - ה'אמה' - המסמלת את חקיקת הלוחות. אלא שהדבר הוא פשוט. ישנה מצוה שפעם בשבע שנים לאחר שנת השמיטה יתאסף כל עם ישראל ויקראו בתורה והיא מצות ה'קהל'. בשביל שעם ישראל יקבל תורה שלמה וברורה, עליו להיות שלם ומאוחד לפני כן. היסוד היוצא מהאצבע השלישית (ה'אמה) הוא האחדות שבתוך עם ישראל, הגאולה הלאומית, איסוף עם ישראל מארבע

קצוות הארץ. עם ישראל מחולק להרבה חלקים, וע"י איחוד של הגעת עם ישראל לארצו, יוכלו לקבל את התורה בצורה שלמה.

לפי הבנתנו יש לומר, ש'אצבע א-להים' הכוונה היא שעם ישראל מעיד שהדבר הוא מאת הא-להים. גם לפי ר' אליעזר אשכנזי שכתב שהמצרים אמרו שהכול נעשה בדרך הטבע, וגם לפי ר' יעקב מקלנבורג שביאר שהחרטומים הודו לקיומו של הקב"ה, עם ישראל שראה את מכת כינים שאותה החרטומים לא הצליחו לעשות, בודאי 'ראה' את הקב"ה במכה.

'אצבע א-להים' היא האצבע של עם ישראל ש'מצביעה' על הקב"ה. מכת כינים הגיעה ע"י הקב"ה, וגם הלוחות. כמו שבשעה שמגביהים את הספר התורה כל הציבור נעמד ומצביע על הספר תורה ואומר "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל", ויש שמוסיפים "על פי ה' ביד משה" וכן יש מוסיפים "תורה ציוה לנו משה מורשה קהילת יעקב האל תמים דרכו אמרת ה' צרופה..." כך גם במכת כינים, עם ישראל ראה את הכינים והצביע ואמר שזה מהקב"ה, וגם על הלוחות עם ישראל הצביע ואמר זאת.

שנזכה לראות את ידו הגדולה של הקב"ה, ונהיה באחדות אמיתית, ונזכה להגיע לגאולה השלמה במהרה בימינו.

תוספת שביעית והוספה בקדושה // דובי קפלן

בפרשתנו אנו נפגשים בעיקר עם נושא חטא העגל, אך לקראת סוף הפרשה התורה מתחילה להביא דינים רבים, איסור אלהי מסכה, פסח, פדיון הבן וכו'. בתוך דינים אלו מובא פסוק בנוגע לדיני שבת (שמות לד, כא):

שִׁשְׁתַּיִם יָמִים תַּעֲבֹד וְיָיִם הַשְּׁבִיעִי תִּשְׁבֹּת בְּחַרְשֵׁי וּבַקְצִיר תִּשְׁבֹּת:

הגמרא במסכת ראש השנה (ט ע"א) מביאה פסוק זה לענין המקור ללימוד של תוספת חול על הקודש:

ודמוסיפין מחול על קדש מנלן? דתניא: בחריש ובקציר תשבת, רבי עקיבא אומר: אינו צריך לומר חריש וקציר של שביעית - שהרי כבר נאמר שדרך לא תזרע וגו'. אלא: חריש של ערב שביעית הנכנס לשביעית, וקציר של שביעית היוצא למוצאי שביעית. רבי ישמעאל אומר: מה חריש רשות - אף קציר רשות. יצא קציר העומר שהוא מצוה. ורבי ישמעאל, מוסיפין מחול על קדש מנא ליה? - נפקא ליה מדתניא: ועניתם את נפשתיכם בתשעה, יכול בתשעה? תלמוד לומר בערב - אי בערב יכול משתחשך? תלמוד לומר בתשעה.

כפי שניתן לראות מדברי הגמרא, ישנה מחלוקת מהיכן למדים את הדין של הוספה מחול על הקודש. לפי שיטת ר"ע למדים זאת מהפסוק בפרשתנו, שנאמר "בחריש ובקציר תשבות" שמלמד לדין תוספת שביעית¹. לעומת זאת, רבי ישמעאל חולק וסובר שהדין של הוספה מחול על הקודש נלמד מהפסוק (ויקרא כג, לב): "ועיניתם את נפשתיכם". לדבריו, הפסוק 'בחריש ובקציר תשבות' איננו עוסק כלל בדין של תוספת שביעית, אלא מדבר על שבת, ולדעתו דין תוספת שביעית הוא הלכה למשה מסיני.

בעל תורה תמימה, הרב ברוך עפשטיין (בפס' הג"ל, הערה לב) שואל על גמרא זו, מהי הנפק"מ במחלוקת זו של רבי עקיבא ורבי ישמעאל?

הרב עפשטיין מסביר, שהנפק"מ היא לענין איסור חרישה בשביעית. לפי שיטת רבי עקיבא, יש כאן איסור חרישה שהיא כמו כל שאר האיסורים

שאלה הפרשה

שנאסרו בשביעית (כגון: זריעה, זמירה, קצירה ובצירה), ולכן החורש בשביעית לוקה. אולם, לפי שיטת רבי ישמעאל שמעמיד את פסוקו לענין שבת ולא לענין שביעית, חוץ מאיסור זריעה וכל שאר האיסורים שנאמרו בפירוש בפרשת בהר, אין כל איסור בחרישה בשביעית מדאורייתא².

יוצא ממחלוקת זו שאלה גדולה, האם יש תוספת שביעית בזמן הזה או לא? לפי שיטתו של רבי ישמעאל, מצות תוספת שביעית היא הלכה למשה מסיני ולא נאמרה במפורש, לכן אין נוהגת מצות תוספת שביעית בזמן הזה (עיין מו"ק ד ע"א). לעומת זאת, לפי שיטת רבי עקיבא דין זה נאמר במפורש בפרשתנו "בחריש ובקציר תשבות", ולכן דין זה יחול גם בימינו.

הרמב"ם (הלכות שמיטה ויובל פ"ג ה"א) פוסק לכאורה כשיטת רבי ישמעאל³ להלכה, שבימינו לא נוהגת תוספת שביעית כלל:

עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום סמוך לשביעית אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית, ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שנאסר מפי השמועה, וגזרו חכמים שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת, ושדה הלבן עד הפסח, ובזמן שאין מקדש מותרין בעבודת הארץ עד ראש השנה כדין תורה.

מוכח מדברי הרמב"ם שאין כל איסור בעשיית מלאכות שאסורות בשביעית בזמן התוספת, הואיל והיא איננה נוהגת היום, אבל בזמן בית המקדש נוהגת מצות תוספת שביעית.

אע"פ שאין היום בית מקדש עדיין יש לשאול, האם תוספת שביעית היא רק בתוספת איסור מלאכה או שהיא גם בקדושה? כיצד ניתן להחיל קדושה גם על זמן שאיננו חלק מן השנה השביעית?

שאלה זו נתרץ בב' תירוצים:

3 יש להעיר על דברי הרמב"ם כי דבריו נראים לכאורה סותרים, בתחילת דבריו במשנה תורה הוא כותב: "מצות עשה לשבות מעבודת הארץ בשנה שביעית שנאמר 'ושבתה הארץ' ונאמר 'בחריש ובקציר תשבות'". נראה כי הבין הרמב"ם שהפסוק מפרשתנו עוסק בשביעית כדעת ר"ע. אבל דבר זה סותר את פסיקתו הג"ל כדעת רבי ישמעאל שהפסוק עוסק בשבת. הרב ברוך עפשטיין (שם) מעיר על כך ונשאר בצע"ג [ועיין בספר ארץ חיים לרה"י הרב פרידמן שליט"א (סימן ט), שביאר שהרמב"ם הבין את דברי רבי ישמעאל כפי פירושו של הריב"מ ע"ש].

1 ר"ע למד דין זה מפרשתנו, משום שאין צריך הכתוב לומר שחריש וקציר של שנה שביעית אסור שהרי כבר למדנו זאת ממה שנאמר בספר ויקרא (כה, ד): "ובשנה השביעית שבת שבתו יהיה לארץ שבת לה", שדך לא תזרע וזרמך לא תזמור". וכן אין לומר שבא כתוב זה לאסור חרישה וקצירה בשבת, שהרי כבר נאמר בספר שמות (כ, ט): "והיום השביעי שבת לה' א-להיך לא תעשה כל מלאכה". אלא בא הכתוב לאסור חריש של ערב שביעית וקצירה של מוצאי שביעית.

2 התוספות (מו"ק ג ע"ב) מביאים את הנפק"מ הזו. כמו כן, בגמרא (שם) מובאת מחלוקת זו של רבי עקיבא ורבי ישמעאל, והרחבה במחלוקתם המובאת במסכת ר"ה (ט ע"א).

א. **הרב צבי הירש קלישר** כותב ('ספר הברית' על התורה, פרשת בהר), שמצות השביעית נועדה כדי שהאדם יוכל להתעלות בלימוד התורה שלו, שעד עכשיו הוא היה נמצא בגדר של "ריחיים בצוארו" ואינו היה יכול לעסוק בתורה בשקידה ובנחת. אך עכשיו בזכות שנת השמיטה הוא זוכה לשבת וללמוד בשקט בלי דאגה לפרנסה. א"כ אנחנו יכולים לומר שזוהי התוספת של הקדושה בתוספת שביעית. ע"כ שאנו מקבלים את שנת השמיטה עוד יותר מוקדם אנו מתקדשים לא רק ע"י ההשבתה מן העבודה אלא ע"י התקדשות בלימוד התורה.

ב. חשבתי להציע עוד דרך ע"פ דבריו של הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ב ה"ב): "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך

ולא קץ מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול".

ע"פ דבריו ניתן לומר, כי ע"כ שאדם מקפיד את שדותיו ותבואתיו הוא תולה את עצמו בידי הקב"ה, וכאשר הוא עושה זאת הוא רואה ברכה שנאמר (ויקרא כה, כא): "וְצִיְתִי אֶת בְּרִכְתִּי לָכֶם בְּשָׁנָה הַשְּׁשִׁית וְעֵשֶׂת אֶת הַתְּבוּאָה לְשָׁלֹשׁ הַשָּׁנִים". לכן כאשר אדם יראה את הברכה שיהיה לו, תתעלה בו אהבת ה' וכן יראתו. שמצד אחד יראה ויבין שאין יכולת קיום בלעדיו, ומצד שני תתעלה בו אהבתו ע"כ שהקב"ה מפרנס אותו ונותן לו שפע וברכה.

יה"ר שנזכה שיתן בלבנו אהבתו ויראתו, ומתוך כך נראה בבניין בית המקדש במהרה בימינו!

רשימת ציון

מנחות (ב)

כלומר רבי יוחנן מבין שבמנחה מצינו גם לחצאין, ולכן במנחה בניגוד לקרבן שייך בפחות מכזית. נמצא שגם כאן רבי יוחנן מקשר בין כל המנחות, לשיטתו בדף ז ע"ב.

אלא שאם כן קשיא הלכתא אהלכתא, כי בדף ז' פסק הרמב"ם כר"ח ובדף כ"ו כריב"ל. ויש לומר שהסיבה שאין מקבלים את דברי ר"ח בדף כ"ו, אינה מחמת שלא מדמים בין המנחות, אלא מחמת שדרשה זו של 'כל שאור' המרבה גם למחצה היא דעת אביי בדף נ"ח, ור"ב שם חולק עליו וסובר שגם במקור הדין לא מועיל למחצה, והוא דורש 'כל שאור' לומר אף שלא ניכר, כמו שכתב רש"י שם (ד"ה ור"ב). ועל דרך הדרוש יש להוסיף, שהנה בשבת כ"א ע"א איתא שהפך שמצאו החשמונאים היה חתום בחותמו של כהן גדול, וביארו האחרונים שהיה חתום דוקא בחותמו כי היה מונח למנחת חביתין של הכהן הגדול. וידועים דברי ר' צדוק מלובלין, שמהותו של חג החנוכה הוא חג התורה שבעל פה של הפרטת התורה מבית המקדש אל עבר כל העם, המעבר מבית המקדש לבית המדרש. א"כ נמצא שאין מתאים ממנחת חביתין שמסמלת את הרגשת השיוויון והשותפות שמרגיש הכהן הגדול עם כל העם, כדי לחצוב ממנה את חג החנוכה שהתחיל את תהליך התפתחות התורה עד כדי "ממזר תלמיד חכם קודם לכהן גדול עם הארץ".

ד. ולפ"ז יש ליישב שיטת הרמב"ם בשאלה האם החביתין מעכבין. כתב הרמב"ם בהלכות כלי המקדש (פ"ה ה"ט): "אין הכהן עובד תחלה וכן כ"ג אינו עובד תחלה עד שיביא עשירית האיפה משלו ועובד בידו שנאמר זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו ליי' ביום המשח אותו, ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כהן גדול שעבד בכהונה גדולה קודם שיביא עשירית האיפה עבודתו כשירה". וכתב שם המשנה למלך שנראה שבתורת כהנים איתא שעבודתו פסולה, וט"ס הוא בתורת כהנים. ע"ש.

אמנם כמובן שקשה להגיה בתורת כהנים, ולכן נראה שהנה מקור דברי הרמב"ם הוא בירושלמי בשקלים כמו שציין הכס"מ:

עשירית האיפה של כ"ג, רבי יוחנן אמר חוצה אותה ואחר כך מקדשה, ר"ש בן לקיש אמר מקדשה ואחר כך חוצה אותה... מתניתא פליגא על ר"ש בן לקיש, נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אבודין, ותני עלה מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה. פתר לה כר' ישמעאל, דאמר עשרון מקדש, כשהכהן מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית האיפה שלו ועובדה בידו, אחד כהן גדול וא' כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהם עבודתן כשירה.

מבואר שהירושלמי מקשר בין הדעה שאומרת שמקדש ואחר כך חוצה לבין ר' ישמעאל שאמר שעבודתו כשירה, וכיון שבבבלי במנחות ז' דעה זו היא דעת רבי יוחנן (שלא כמו הירושלמי), שהלכה כמותו לגבי רבי אלעזר ממילא נמצא שלהלכה עבודתו כשרה. והדעה שסוברת חוצה ואז מקדש, ייתכן שסוברת כתנא שחולק על רבי ישמעאל ועבודתו פסולה, וממילא ייתכן שזו דעת התורת כהנים. כלומר כיון שמבואר בירושלמי שדין זה הוא

ביארנו בפעם שעברה, שהרעיון העומד מאחורי קרבן המנחה הוא, ביטוי לקשר עם ה' ברובד היסודי ביותר, על בסיס התלות של הנברא בבוראו שמספק לו את צרכי הקיום המינימליים להם הוא זקוק. לפי ביאור זה ננסה להבין כמה דינים בהלכות מנחות.

א. במנחות ז' ע"ב סובר רבי אלעזר שמנחת חביתין קדושה לחצאין, כי 'מתוך שקרבה לחצאין קדושה לחצאין', ורבי יוחנן חולק ואומר 'מנחה מחציתה - הבא מנחה ואח"כ חוצהו'. ויש להבין במה נחלקו האמוראים.

ואולי רבי אלעזר סבר שמנחת כהן גדול איננה שייכת לשאר המנחות, ורק שיתוף השם יש ביניהם. כיון שכל המנחות מסמלות את השלב הבסיסי והרובד היסודי של הקשר עם ה', לכן הכהן הגדול שלא נמצא באותו מקום בסיסי אלא הוא במדרגה נעלית, מקריב מנחה מסיבה אחרת. אצלו הקרבן הוא מנחה ולא בהמה כי לא שייך שכל יום הוא יקריב בהמה, או מסיבות אחרות, אבל לא כמו כל מנחה. לכן אומר רבי אלעזר שאם ההקרבה מחולקת זה משום שהכהן הגדול כביכול סועד עם ה' כמו קרבן שלמים. כמו שכל אדם מתייחס לקרבן כך הכהן מתייחס למנחה. לכן אין סיבה שלא יתאפשר להקדיש למחצה, שהרי כל המנחה אצלו חצויה בניגוד לשאר המנחות.

אבל רבי יוחנן סבר שאין הבדל בין מנחת כהן גדול לשאר המנחות. תפקידה של מנחת החביתין היא שדעתו של הכהן הגדול לא תזוה עליו משום שהוא האיש שנמצא בפסגת הפירמידה של הקרבה לה'. לכן הוא צריך תזכורת אישית קבועה, בבוקר ובערב, כמו קבלת עול מלכות שמיים שבקריאת שמע שחרית וערבית, שהוא ככל האדם וגם בו קיים אותו רובד ראשוני ובסיסי של מנחה. פיצול מנחתו לא נובע מהדמיון לשלמים כמו שמבין רבי אלעזר אלא מהדמיון לקריאת שמע. לכן גם מנחת חביתין היא עשירית האיפה כמו קרבן העומר, כי בעומר עם ישראל מתחיל מההתחלה, משלב מאכל הבהמה שהוא היה ביציאת מצרים ומשם הוא מתרומם למתן תורה, וכך הכהן הגדול מתחיל כל יום מההתחלה. לכן סובר רבי יוחנן שאין ללמוד מהעובדה שהמנחה קריבה לחצאין שהיא גם קדושה לחצאין.

ב. במנחות ח ע"א, רב אומר "מנחה קדושה בלא שמן שכן מצינו בלחם הפנים, בלא לבונה שכן מצינו במנחת נסכים, בלא שמן ובלא לבונה שכן מצינו במנחת חוטא". תפיסה זו מלמדת על זהות בין כל המנחות ולכן אפשר ללמוד אחת מהשניה. זו תפיסה העולה עם תפיסת רבי יוחנן, ואכן הגמ' אומרת שרב צריך לסבור כרבי יוחנן בענין הקדשת מנחה לחצאין.

ג. בדף כו ע"ב ריב"ל סובר שאין קומץ פחות משני זיתים ואין הקטרה פחותה מכזית, ורבי יוחנן חולק וסובר שיש. והקשו התוספות הרי בכל דוכתי משמע שאין הקטרה בפחות מכזית, ותירצו ש"הכא היינו טעמא משום דיש קומץ פחות משני זיתים, וחצי קומץ מרבין מדכתיב כל שאור".

ולפי"ז יש לבאר גדרה של מנחת כהן גדול. כתב המשנה למלך בהלכות קרבן פסח (פ"א ה"ג): "וכן אני מסתפק בחביתי כ"ג ופר ואיל שהיה מביא ביום הכפורים, דמההיא דיומא משמע דקרבן יחיד הוי, והכי איתא בריש פ"ב דתמורה ובפ"ק דיומא (ג"ע"א), ולפי זה לא קרבו בשום במה. ומשמעתין דפרת חטאת מוכח דחביתין הוי קרבן צבור, דפריך ולוקמה במנחה דהא איכא חביתין והדבר צריך תלמוד".

וכוונתו, שביומא (ג"ע"א) איתא "אמר לו רבי מאיר והלא פר יום הכפורים, וחביתי כהן גדול, ופסח, דקרבן יחיד הוא, ודוחה את השבת ואת הטומאה", ואילו בזבחים (ק"ח ע"א) איתא "תני תנא קמיה דרב אדא בר אבהה אין בין במה גדולה לבמה קטנה אלא פסח וחובות הקבוע להן זמן א"ל, תתרגם מתניתך בעולת חובה, דאיכא עולת נדבה, דאי חטאת יחיד הוא, חובות דקביע ליה זמן מי איכא ולוקמה במנחת חובה, דהא איכא חביתין. קא סבר אין מנחה בבמה", ומשמע שחביתין זה קרבן ציבור ודלא כמבואר בדברי ר"מ במסכת יומא. ועיין עוד מנחות נא ע"א וברש"י, ושם ע"ב בשיטת ר"ש.

ובביאור העניין כתב המקדש דוד שחביתין זה קרבן ציבור שבפועל מובא על ידי היחיד. ויש להוסיף לבאר, שקרבן ציבור היינו ששייך לכל העם, ולכן חביתין - שהיא מנחה שגורמת לכך שהכהן הגדול לא יתנשא מעל העם, ויישאר נאמן לאלוקיו למרות תפקידו הרם, ולא תזוח דעתו עליו כפי שקרה לנדב ואביהוא - היא מנחה השייכת לכל הציבור. לא רק כי הכהן הוא דמות ציבורית, אלא כי כל המנחה שייכת ליחס שלו אל מול העם והתפקוד שלו מולם. אבל כמובן שבסופו של יום הוא זה שמקריב אותה והוא ניצב מול אלוקיו וצריך להרגיש כל יום מחדש שהוא מתחיל מבראשית, מהמנחה, מההתחלה ולכן זה מובא על ידי היחיד.

דעת רבי ישמעאל ודבריו הם לפי דעה מסוימת, ממילא הדעה החולקת סוברת שר' ישמעאל אינו מוסכם, וא"כ ייתכן שזו דעת התורת כהנים. וממילא הרמב"ם שפסק במנחות ז' כרבי יוחנן - פסק שעבודתו כשרה.

ואפשר שזו גם מחלוקת הבבלי והירושלמי בענין כהן גדול שהתמנה עד שלא עבד, שהירושלמי בשקלים סובר שמביא שתי מנחות אך הבבלי במנחות (ע"ע"א) סובר שמביא שלש מנחות - חביתין, חינוך כה"ג וחינוך כהן הדיוט. והאור שמח בהל' כלי המקדש (פ"ה ה"ז) ביאר, שלפי הירושלמי כהן גדול הוא לא כהן הדיוט עם מעלה, אלא דבר אחר לגמרי, ולבבלי כהן גדול הוא הדיוט עם תוספת מעלה. אך לדרכנו אפשר לבאר באופן אחר, שהירושלמי הרי הביא את דעת רבי יוחנן שקודם כל חוצה, ונמצא שחביתין שונה משאר מנחות במהותה, ולכן גם מביא שתיים בלבד כי אין שייכות למצב הקודם. אך הבבלי סובר שלהלכה קודם כל מקדש, ונמצא שכל המנחות שוות, וממילא אין סיבה שלא יביא גם מנחת כהן הדיוט.

ועיקר העניין שלפי הבבלי עבודתו כשרה, ומקדש ואחר כך חוצה, ומביא שלש מנחות, הוא משום שלפי שיטת הבבלי מנחת כהן גדול זהה לכל המנחות. לכן מנחת כהן חצויה לא כי היא דומה לקרבן שלמים, כמו שמבין רבי אלעזר בבבלי, אלא כי הצורך במנחה אצל הכהן הגדול מקביל לקריאת שמע ולכן מחלקים אותה, ולעולם מטרת מנחתו היא ככל המנחות לבנות מההתחלה את הקשר עם ה'. ולכן כיון שכל המנחות באות בנדבה, לכן גם מנחת כהן היא חובת גברא עליו, כדי שיקבל מלכות שמיים בעונו, אבל אין היא פוסלת את הקרבן. וכיון שהיא חובת גברא ולא דין בקרבן, לכן זהו גברא שהתחייב גם במנחת כהן הדיוט, וממילא מביא שלש. כי אם היה זה דין בקרבן, אזי כעת הוא מקריב קרבן ככהן גדול ואין זה משנה מה התחייב בעבר.

אחר התאריכים

יחידות בקיאות // אבישי אברהמוף, דוד ברלין וירון ג'יבלי

פתרון החידות של פרשת תצוה:

ירושלים - לא מקבלים גרים מתרמוד משום בנות **ירושלים** (טז ע"ב).

- אבא יוסי בן יוחנן איש **ירושלים** (נג ע"ב).

הבירה - רבי אחא שר **הבירה** ... פרוק הננו שבוייתא... " (מה ע"א).

משיח - דין **משיח** בפר העלם דבר (ט ע"א).

יוסף - "יקום על שם אחיו לנחלה" - **יוסף** - קורין אותו **יוסף** (כד ע"א).

עולי - "הרבה כרכים כבשו **עולי** מצרים ולא כבשו **עולי** בבל" (טז ע"א).

בית המקדש - בניין **בית המקדש** לא דוחה שבת (ו ע"א).

- דוד גזר על נתינים בזמן שאין **בית המקדש** קיים (עט ע"א).

ברש"י: חולין - "ואפ' **חולין** טמאים" (ד"ה כל דהו, צ ע"א).

עזרה - שיערי ניקנור לא נתקדשו בקדושת **עזרה** (ד"ה וראה קרי, ז ע"ב).

יחידות לפרשת כי-תשא:

היכן הכללים הבאים מופיעים במסכתנו:

א. אכילה גסה אינה אכילה.

ב. אין לבנות במקום הבן כלום.

ג. כל העוסק בבנין מתמסכן.

בנוס - רש"י:

א. כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא.

ב. כל קבוע כמחצה על מחצה דמי.

את התשובות יש לשלוח למספר 054-4972575. העונה הראשון על החידות יזכה בתוספת 10 נקודות במבחן הבקיאות הבא!

